

U Nejvyššího soudu se z poraženého může stát vítěz, o své peníze ale bude muset bojovat

Martin Drtina

martin.drtina@economia.cz

Nejvyšší soud ročně vydá několik stovek rozhodnutí, kde původní pravomocný verdikt soudů nižších stupňů takzvaně otočí. Není tedy výjimkou, že prve úspěšný žalobce, kterému daly předchozí dvě instance za pravdu a jeho nárok uznaly, je po dovolání u Nejvyššího soudu stranou poraženou.

Jenže česká legislativa je nastavena tak, že upřednostňuje rychlost vypořádání nároků před čekáním na definitivní vyřešení sporu. Kvůli hrozbě exekuce tak i v konečném výsledku neúspěšný žalobce mezitím může získat peníze, které mu nenáleží. Tato cesta má navíc dopad i do veřejných financí. Za chyby soudů totiž stát odpovídá a vyplácí náhrady škody. Jen za loňský rok ministerstvo spravedlnosti vynaložilo na odškodnění téměř 170 milionů korun a úspěšnost poškozených rok od roku vzrůstá.

Ilustrovat to lze na příkladu sporu o peněžitý dluh. Dlužník pohledávku zaplatit nechce, a tak věřitel podá žalobu k soudu a uspěje. Když

i odvolací soud nárok potvrdí, rozsudek se stane pravomocným. Pokud v této fázi dlužník uloženou povinnost ve stanovené lhůtě dobrovolně nesplní, vystaví se tím riziku, že žalobce proti němu navrhne nařízení exekuce. To platí i tehdy, pokud se dlužník s výsledkem smířit nechce a podá dovolání. „Nucený výkon rozhodnutí s sebou nese i další negativa, například zablokování bankovního účtu, zákaz nakládání s majetkem nebo i zápis do veřejně přístupné Centrální evidence exekucí,“ vyjmenovává možná rizika nesplnění uložené povinnosti advokát Milan Paták ze Z/C/H Legal.

Dlužník sice může požádat Nejvyšší soud o přiznání odkladného účinku, ale toto posouzení zpravidla soudu zabere delší čas, a mezitím už může mít účastník řízení obstavený účet. „Podle našich zkušeností dovolací soud o těchto žádostech rozhoduje se značnou časovou prodlevou, což nedává účastníkovi řízení mnoho možností,“ potvrzuje advokátka Lenka Příkazská, která na možnou mezeru v legislativě upozornila.

Oslovení právníci se shodují, že pro správný postup je potřeba vyhodnotit, jakou šanci na úspěch dovolání má. Adam Stawaritsch z bpv Braun Partners radí obrátit se na věřitele s gentlemanským návrhem, aby vyčkal se zahájením exekuce až do rozhodnutí dovolacího soudu. „Bude-li přesto vykonávací řízení zahájeno, může dlužník podat návrh na odklad exekuce. Bez své viny se totiž přechodně ocitl v takovém postavení, že by neprodlený výkon rozhodnutí mohl pro něho mít zvláště nepříznivé následky,“ dodává Stawaritsch.

Jestliže ale dlužník v této fázi zaplatí a později s mimořádnými opravnými prostředky u nejvyšších pater justice uspěje, zpátky ke svým penězům se bude dostávat jen s ob-

~
Řešením by bylo umožnit sporný dluh deponovat do soudní úschovy až do chvíle konečného rozhodnutí.

tížemi. Jde o bezdůvodné obohacení, které by měl žalobce vrátit.

„Problém samozřejmě nastává v situaci, kdy druhá strana například už nebude solventní a oprávněný se vrácení svých peněz v plném rozsahu nedomůže,“ upozorňuje na úskalí takového postupu advokát Jakub Štilec.

Současně dodává, že v takovém případě lze o nedobytné pohledávce uvažovat jako o škodě, která vznikla přinejmenším s přispěním nezákonného rozhodnutí soudu a mohla by tak založit odpovědnost státu za tuto škodu.

Soudní praxe dlouhou dobu dovozovala, že zaplacením, ať už dobrovolným nebo kvůli riziku exekuce, zaniká jak dluh, tak důvod o něm vést spor. Podle rozhodnutí velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia by žalobce měl následně vzít svou žalobu zpět a řízení by mělo být zastaveno. Takový přístup ale nutil původního dlužníka, aby sám podal žalobu a aktivně se domáhal svých peněz zpět.

Zákonodárce tedy novelou občanského soudního řádu zvolil jiné řešení, které jde proti této zavedené praxi. Ustanovil totiž pravidlo, že v případech, kdy Nejvyšší soud pravomocně rozhodnutí zruší, žalobu

není možné vzít zpět jen proto, že dlužník už povinnost splnil. Ústavní soud pak toto ustanovení vyložil tak, že v řízení má být vždy pokračováno, ale výrok soudů nemůže znít jinak, než že „žaloba se zamítá“. Bud proto, že nárok je po právu, ale byl uspokojen už dříve, anebo proto, že oprávněný není.

Lenka Příkazská ani to za šťastné řešení nepovažuje a přichází se dvěma návrhy na úpravu zákona, jak podobným situacím do budoucna předejít. Jednou z možností je uzákonit, že po zrušení pravomocného rozhodnutí by povinnost vrátit nedobrovolně uhrazenou částku měla vyplývat přímo ze zákona, nebo dokonce, že by rozhodnutí dovolacího soudu mělo pro žalovaného představovat exekuční titul.

„Nejpraktičtější by ale bylo umožnit v takto sporných případech plnění formou úschovy,“ dodává advokátka Příkazská. Dlužník by tak peníze převedl na účet notáře nebo soudu, kde by zůstaly do té doby, než by ve věci padlo konečné rozhodnutí. Dnes soudní úschovu pro tento účel využít nelze. „Tyto úschovy slouží pro účely splnění dluhů v případech, kdy je překážka na straně věřitele, ne dlužníka,“ dodává Jakub Štilec.